

B . S . J O H N S O N

ROMAN

ÇEVİRİ: FİRDEVS EV

C H R I S T I E
M A L R Y ' N İ N
D Ü N Y A Y L A
H E S A B I

♥ can
modern

B.S. JOHNSON
CHRISTIE MALRY'NİN
DÜNYAYLA HESABI

Can Modern

Christie Malry'nin Dünyayla Hesabı, B.S. Johnson

İngilizce aslından çeviren: Firdevs Ev

Christie Malry's Own Double-Entry

İlk baskı: William Collins and Co, 1973

Bu çeviride kaynak alınan baskı: Penguin Books, 1984

© 1973, The Estate of B.S. Johnson

© 2024, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayım hakları AnatoliaLit Telif ve Tercümanlık Hiz. Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Şubat 2024, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik

Editör: Müge Karahan

Düzeltili: Ebru Aydın

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni ve kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Pasifik Ofset

Cihangir Mah. Güvercin Cad. Baha İş Merkezi A Blok No: 3/1 Z. Kat

Avcılar, İstanbul

Sertifika No: 44451

ISBN 978-975-07-6298-7

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

B.S. JOHNSON
CHRISTIE MALRY'NİN
DÜNYAYLA HESABI

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Firdevs Ev

♥can

B.S. JOHNSON, 1933'te, işçi sınıfından gelen bir ailenin tek çocuğu olarak İngiltere'nin Hammersmith şehrinde doğdu. 16 yaşında okulu bırakarak bir inşaat şirketinde ve bir fırıncıda muhasebecilik, bir bankada stajyerlik yaptı. Akşamları kendi kendine Latince öğrendi, üniversite hazırlık kursuna katıldı ve bu sayede 1956'da King's College London'a girmeye hak kazandı. Mezun olduktan sonra öğretmenlik yaptı. Bir yandan da genellikle son derece kişisel ve deneysel romanlar yazdı. İlk romanı *Traveling People*'la (Seyahat Eden İnsanlar) 1963'te Gregory Ödülü'nü kazandı. 1960'ların Britanya'sında Alan Burns, Eva Figes, Rayner Heppenstall, Ann Quin, Stefan Themerson, Wilson Harris gibi yazarlardan oluşan bir çevreyle ilişki kurdu. Daha sonraları Kuzey Londra'ya yerleşti ve 1973'teki ölümüne dek burada yaşadı.

FİRDEVS EV, 1990'da İzmir'de doğdu. Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun oldu. İlk öykü kitabı *Tavana Bak* 2022'de yayımlandı. Edebiyatla ilişkisi, kendi üretiminin yanı sıra kurduğu Kırtıpil, Metin Deneyleri Alanı gibi kolektif platformlarla devam etti. Kültür sanat, yayıncılık ve iletişim alanlarında çalıştı, inceleme yazıları kaleme aldı. İstanbul'da bir yükseköğretim kurumunda çalışıyor, İngilizce ve Almandan çeviriler yapıyor.

I. Bölüm

Çalışkan Bir Salık: Okumazsanız İçinizde Kalacak Bir Açıklama

Christie Malry düz biriydi.

Ailesinin para içinde yüzmediğini, bu yüzden de olabildiğince kendi ekmeğinin peşine düşmesi gerekeceğini, parayı toplumun suç kabul ettiği malum yollarla kazanmanın yakışsız (ve kendine yediremediği) birtakım cezaları olduğunu, öte yandan toplumun –sanki biraz da keyfi olarak– suç kabul etmediği başka yöntemlerin de bulunduğunu, bu sebeple yapılacak en mantıklı şeyin paranın yanı başında ya da en azından onu kazananların yanı başında konumlanmak olduğunu anlaması uzun sürmedi. İşte bu yüzden de bankada çalışmaya karar verdi.

Size Christie'nin düz biri olduğunu söylemişim.

Bankanın Merkez Ofisi'ndeki genel müdürlerden birinin yürüttüğü ve bütün yeni çalışanların resmî olarak geçmesi gereken mülakatta Christie'nin üstü başı iyice süzölmüş, en fuzuli meziyetleri ortaya dökölmüş, gergin oluşuna dikkat çekilmişti. Sonra bankada neden çalışmak istediğini sordular ona. Christie kalakalmış, ne yanıt vereceğini bilememişti. Olası yanıtlardan birini onun yerine kısaca öne sürüverdiler: Birçok genç, bankayı iş güvencesi sebebiyle ve emeklilik yaşı geldiğinde kazanılan ücretin üçte ikisine tekabül eden cömert emekli aylığı

için tercih ediyordu. Hatta o emeklilik yaşı var ya o emeklilik yaşı; o yaşın kendisi bile tam bir bonkörlük timsaliydi: Altmış beş değil de altmış!

Christie sadece düz biri değil, toydu da, bu mülakat yapıldığında on yedi yaşına basalı daha birkaç hafta olmuştu.

Christie özgürlüğüne kırk sekiz değil, sadece kırk üç yıl kaldığını öğrenince bile çıtını çıkarmadı. Ya bir dizi soruya standart bazı cevaplar sıralayacak ve doğru yanıt vermiş sayılacak ya da yanlış yanıtlarıyla puan kaybedecekti; mülakatı döndüren tek şeydi bu. Christie bu oyunu oynamak zorunda mıydı? Genel Müdür forsunu hissettirmekten çekinmiyordu. Yine de Christie'nin asıl düşündüğü (ve bizim de bilme şansına erişmekle büyük bir ayrıcalığa sahip olduğumuz) şey, altmışına ayak basınca bir bankanın emekli maaşına muhtaç olacaksa kendini bir başarısızlık abidesi olarak göreceği; üstelik ona göre daha on yedisinde emekliliğe ve emeklilik maaşlarına kafa yormanın kendisi bile insanda hiç heves kalmadığını ispatlamaya yeterdi. Kimsenin hakikate, yani Christie'nin kendini paranın yanı başında konumlandırmak istediğini bilmesine gerek yoktu bu bağlamda. Bir elin parmağını geçmeyecek ulusal çaptaki bankalardan birinin Genel Müdürü'nün odası, öyle ağız ishali olunacak yer değildi.

Tüm bunları anlatınca, nasıl bazı insanlar seks manyağıysa, Christie'nin de paraya düşkün olduğu sonucunu çıkarabilirsiniz ama aslında öyle değil. Neredeyse hepimiz gibi Christie de her şeyden önce hayatını nasıl idame ettireceğini düşünmek zorundaydı; maddi koşullar bazen, hayat insanı başka yönlere götürebilecekken bunu sağlayacak gerçek imkânların boşa gitmesinden başka çare bırakmaz – hayal dünyamızdaki imkânların aksine. Ama merak etmeyin, seks de Christie'nin para kazanmak

istememesinin sebeplerinden biriydi; seks her zaman, özellikle de bu yaşlarda, aklını en çok meşgul eden şeylerden di; çoğu zaman zihninin bir köşesinde dururdu.

Christie doğru cevaplar verme konusundaki yetersizliğine rağmen bankaya kabul edildi; sorulara yanıt veremediği durumlar, art arda gelen yanlış cevaplar kadar puan kırmıyordu. Ayrıca Christie'nin de çok geçmeden anlayacağı bazı sebeplerden ötürü, şirket onun yaşındaki çalışanları uzun süre elde tutmakta zorlanıyordu, bu yüzden de erken emeklilik ve alın teriyle kazanılmış bir maaşın üçte ikisine doğru yol alan o uzun kulvara katlanacağını düşündüğü insan sayısından çok daha fazlasını işe alıyordu.

Böylece Christie, ekim ayında bir pazartesi sabahı, ulusal çapta tanınan bu kuruluşun (evine gayet münasip bir mesafedeki) Hammersmith şubesinde işe başladı. Bura kıyasla sığınak sayılacak okulundan sonra (ki bu konuda size muhtemelen çok fazla şey anlatmamalıyım) acılı bir geçiş oldu bu. Christie çok çalışması gerekeceğini ve işi başlarda sevimsiz ve angarya bulacağını zaten tahmin etmişti. Tahmin etmediği şey, birbirine lakap takmayı alışkanlık haline getirmiş meslektaşlarının ve çalışma arkadaşlarının yarattığı, onun da dahil olması beklenen bu çalışma ortamıydı. Bu haşın ortam ardı arkası gelmeyen hayal kırıklıklarından, sıkıntıdan ve hasetten ibaretti; hırçınlıklarla, durmadan büyütülen manasız meselelerle ve bürokrasiyle dolu kasvetli bir yerdi. Aslında bunda bankanın, çalışmalarını yürütmek için seçtiği bina ve yerleşkelerin modası geçmiş havasının da payı vardı çünkü bilgisayar temelli muhasebenin modernliğine ve her çalışana özel birer hesap makinesi tahsis edilmesine rağmen maun ağacına, mermere ve pirince o kadar büyük bir yatırım yapılmıştı ki bunu görmezden gelip tekrar bankacılığı akla getirebilmek imkânsız hale geliyordu.

İşte bu ortamda Christie de çok geçmeden aksi ve mutsuz biri haline geldi. Ayrıca kendini herhangi bir şekilde paraya yakınlaşmış da hissetmiyordu. İşi çeklerin üzerindeki meblağı bir hesap makinesinde tek tek toplayıp gün sonunda çıkan değeri veznedarın sonucuyla karşılaştırmaktan ibaretti. Üç günün ikisinde hesap tutmuyordu; öyle olunca da çeklerin üzerinden tekrar geçmesi, listedeki hatayı bulana kadar veznedar kıza tutarları yüksek sesle tek tek okuması gerekiyordu. Arada bir, atlanmış ya da mükerrer yazılmış belli bir tutarı arayarak süreci kısaltabildikleri oluyordu. Ama bu çok nadirdi. Genelde, ondalık hanede öyle ya da böyle her şeyi sil baştan yapmalarını gerektirecek bir sapma söz konusu oluyordu. Hatanın Christie'den değil de veznedardan kaynaklandığıysa pek görülüyordu.

Kızın adı Margaret'ti. Çayı o yapıyordu; Christie o kadar da çömez değildi. Öte yandan onun da sabah gelen postaları açma yetkisi yoktu ama akşamları onları mühürleyebiliyordu. Açmakla mühürlemek aynı değildi: Christie hangisini tercih edeceğini gayet iyi biliyordu da bu tercihi uygulamasına izin vermeleri pek mümkün görünmüyordu.

Christie'nin en seyrek karşılaştığı kişi, şubenin Müdürü'ydü; odasından çıkmaz, astlarını yanına çağırırdı. Bu açıdan bakıldığında Christie'nin mevkisi, ast olabilecek kadar bile yüksek değildi. Muhasebe Müdürü'yle Muhasebe Müdür Yardımcısı da Christie'nin varlığının pek farkında olmazdı – tabii hesaplar tutmadığında ya da, sıkça olduğu gibi, başka bir bankacılık kuralını çiğnediğinde Christie'yi yerin dibine soktukları o malum zamanlar hariç.

Memurlarla veznedarlar dışı kapalı, orta yolcu bir grubu oluşturuyorlardı; bunlar yaşı geçkin, küçücük kalmış adamlarla kadınlardı.

Hata yaptığı zamanlar haricinde Christie'yle konuşan Margaret dışında bir de Joan vardı sadece. Joan on dokuz yaşındaydı, Christie'nin bir üstüydü, gösterişsiz giyinen, androjen bir kızdı. Önceden kendisine ait hesap makinesini nasıl kullanacağını Christie'ye gösteren oydu, sabahları kahveyi, öğleden sonra da çayı nerede bulacağını gösteren oydu; Christie'nin zamanla (ki bu durumda az bir zaman geçmesi yetmişti) gün sonu buluşup hesabında (diyelim ki) on sterlinlik fark görünen bir veznedarla dalga geçebilir hale geldiği tek kişi oydu.

Christie, Çalışan Sendikası'na davet edilmişti. Bankacılıkta gerçek işçi sendikaları vardı var olmasına ama Christie bankaların bir de kendi birliklerini kurup bunlara Çalışan Sendikası adını verdiklerini öğrenmişti. Hayatının, siyasetten bihaber olduğu bu döneminde bile Christie olayın içyüzünü görebiliyordu. Davetin, bir İşçi Sendikası'na başvurup tazminat peşine düşecek olursa ortalığı en çok ayağa kaldırabilecek kişi tarafından, yani Muhasebe Müdürü'nce yapılmış olması, durumu daha da ironik kılıyordu.

Christie buna rağmen sendikaya katıldı. Bu davetle bir kez daha, sadece doğru yanıtı bekleyen o sorulardan biriyle karşı karşıyaydı; bu defa sessiz kalmak kabul edilen cevaplardan biri değildi. Böylece her hafta Christie'nin ücretinden küçük bir miktar para kesilerek Çalışan Sendikası'nın kasasına aktarılmaya başlandı. Christie'nin maaşı zaten olabilecek en asgari seviyedeydi: İşinin ona sağladığı mutlak güvencenin bu durumu dengelediğini anlatmışlardı ona. Burayla kıyaslandığında diğer şirketler vurguncu sayılırdı. İnsan kırk yıl bu şirketler için çalışsa da günün birinde kapı dışarı edilebilirdi. Amma da parlak bir gelecek!

Christie yine de bu durumu kabullenmekte zorlandı, bu şekilde yaşamakta zorlandı. En geç o gün bir zam

yapılacağı sözü verildiğinden, on sekizinci yaş gününü sabırsızlıkla bekliyordu. Zam günü geldiğindeyse artık yetişkin sayıldığı için Ulusal Sağlık Sigortası'na ve Çalışan Sendikası'na yapması gereken katkının artmasıyla, noktasından virgülüne bir defterdar özeni taşıyan hari-kulade bir elyazısıyla, bu zammın bir güzel sıfırlandığını öğrendi.

Noel'de Christie'ye, annesine bir şişe şarap alabilmesine yetecek miktarda bir ikramiye verildi. Christie, Noel'de izin kullanmadı, görünen o ki izin istemek ve kullanmak için gerekli cesareti henüz toplayamamıştı; o cesaret anca ilkbaharda gelecekti.

Paraya yaklaşma mevzusuna gelince, Christie çok geçmeden bu konuda gözle görülür bir ilerleme kaydedemediğinden iyice emin oldu. Hatta dürüst kimselerin benzer durumlarda yaşadığı o tuhaf yabancılık duygusunu da yine çok geçmeden tattı: Çuvalların içinde yığıla gördüğü o para aslında kendi ceplerindeki bozukluklardan ve kâğıt paradan farklı bir şeydi. Bir kısmı onun sorumluluğunda olan o alım satım işlemleri de gerçek hayatta pek bir şey ifade etmiyordu: Mesela J. Seminole Ltd.'nin, bankanın üst katındaki ofislerin kiracısı olan hukuk danışmanlığı firmasına neden 53,48 euro ödemiş olabileceği üzerine bayağı kafa patlatmıştı ama bankanın içinde bunun cevabını edinmesi mümkün değildi. Bunu araştırmak, bankaya girerken bana imzalattıkları müşteri işleri gizlilik yeminini alaya almak olur, diye düşündü. Birim Müdürü'nün çeşitli sırlara vâkıf olacağı ortadaydı, Muhasebe Müdürü'nün de bu sırların bazılarını ortak olduğundan şüphe yoktu; fakat hiçbirinin Christie'ye kadar ulaşması mümkün değildi. Veznedarlarla banka memurlarının tuhaf bir dalgalanma yaşayan bir hisse hakkında yaptıkları sohbeta kulak misafiri olduğu an, hakiki bir sırta en çok yaklaştığı andı; gerçi böyle bir konuyu banka

memurları milletin duyabileceği kadar yüksek sesle konuşmaya başladıysa o sır da sır olmaktan çıkmış sayılırdı.

Hal böyle olunca, Christie bir daha düşündü. Ve yine dümdüz yürüttüğü mantığıyla yaklaşımını belli belirsiz değiştirerek şu karara vardı: Paraya yaklaşmanın yolu muhasebeci olmaktan geçiyordu, böylece paranın nereden geldiğini, nasıl manipüle edildiğini ve nereye gittiğini anlayabilecekti.

Defalarca söylediğim gibi, düz bir adam.

Christie'nin önünde iki adım vardı. İlki, bankanın sunduğu o korunaklı yaşam boyu güvenceyi pas geçip yaşı birkaç yüzyıldan az olan şu acar yeni şirketlerden birinde kismetini aramaktı. Diğeriyse sınavlarını geçince muhasebecilik mesleki yeterliliği veren bir dizi dersle haşır neşir olmaktı.

Bahar geldiğinde Christie düpedüz maymun iştahlı –ya da bankanın cephesi ne kadar eski modaysa onun da o kadar eski kafalı– olduğunu düşünen çalışma arkadaşlarının apaçık aşağılamaları ve özellikle de bütün ay onunla bir kere bile konuşmayan Joan'un tripleri karşısında hayatta kalmayı başarıp ihbar süresini usulünce doldurabilmişti. Giderken kimse Christie'ye bozuk para koleksiyonu hazırlamadı ya da son ikinci çayına eşlik edecek bir veda pastası ikram etmedi, kimse şöyle dostça elini sıkmadı ve yakın gelecekte öğle yemeği ya da bir içki için sözleşmedi.

Yine de Christie bankada çok şey öğrenmişti. Ona o zamanlar öyle gelmiyordu ama öğrendikleri ileride onun için çok değerli olacaktı.

Christie'nin yeni işi yine Hammersmith'teydi, hatta bankaya da yakındı. Tapper's isimli bu şirket hepi topu

Christie Malry, büyük çoğunluğu türlü makinelere kâğıt parçaları sokuşturmakla geçen uzun bir günün sonunda Çift Kayıt'ın olağanüstü simetrisi üzerine düşüncelere dalmış bir halde Tapper's ofisinden evine doğru yol alıyordu. Sonraki kısımlar için Christie'nin zihninde bir gezinti yapmanın iyi olacağını düşünüyorum; tabii olayların aslında kimin zihninde yaşandığını hepimiz gayet iyi bildiğinden, buna daha ziyade bir gezinti illüzyonu diyelin.

Christie Malry düz biridir. Para kazanması gerektiği için on yedi yaşındayken büyük bir bankada işe girer. Kasvetli iş ortamı ve işyerindeki ilişkiler Christie'yi huysuzlaştırır. Zaman geçtikçe, yıllarını aynı bankada, konfor alanında geçirip emeklilik yaşı gelene kadar beklemek yerine akşam sınıflarına katılıp muhasebe öğrenmeye ve iş değiştirmeye karar verir. Muhasebe derslerinde öğrendiği çift kayıtlı hesap yöntemini kişisel hayatında dünyayla hesaplaşmak için kullanmaya başlar. Bundan sonra gündelik hayatında canını sıkkan, onu zora sokan ne varsa çift kayıt yöntemiyle -yani alacak verecek hesabı tutarak- belirleyecektir. Ancak yeni işyeri, yeni arkadaşlar ve intikam planlarıyla birlikte hesaplar karışır.

"Roman türünün geleceği, B.S. Johnson gibi insanlara bağlı."

Anthony Burgess

"En yetenekli yazarlardan biri."

Samuel Beckett

#ingilizedebiyatı #çalışmak #birey #toplumsalilişkiler #hesaplaşma

